



Софийски Университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по класически и нови филологии
бул. "Цар Освободител" No.15
София 1504

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и
научна степен „доктор“ по научно направление 2.1. Филология,
докторска програма Германски езици
(Фонетика и фонология – английски език)

Автор: **Николета Росенова Стойкова**, докторантка към
катедра „Англицистика и американистика“, ФКНФ, СУ „Св.
Климент Охридски“

Тема: Compound Phonology across Languages: Influence of L2
prominence patterns on L1 production and perception (The case of
English and Bulgarian N+N constructions) [Фонология на
сложните съществителни имена в различните езици: Влияние на
акцентните структури на чуждия език върху продукцията и
перцепцията в родния език (при конструкции от вида същ. име +
същ. име в английския и българския език)]

Научен ръководител: доцент д-р Снежина Димитрова

Със заповед РД 38-102 от 17.02.2021 г. на ректора на Софийския
университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на
научното жури по процедурата за защита на дисертационен труд
на тема “Compound Phonology across Languages: Influence of L2
prominence patterns on L1 production and perception (The case of
English and Bulgarian N+N constructions)” за придобиване на
образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето
образование 2. Хуманитарни науки, професионално
направление 2.1 Филология, докторска програма Германски
езици – фонетика и фонология – английски език.

Автор на дисертационния труд е Николета Росенова Стойкова, докторантка към катедра „Англицистика и американистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Николета Стойкова получава магистърската си степен в специалност „Английска филология“ през 2015 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, като преди това през 2013 г. е придобила бакалавърска степен по „Английска филология“ в същия университет. През академичната 2014-2015 учебна година в рамките на програмата ЕРАЗЪМ следва един семестър в Масариковия университет, Бърно, Чехия в специалност „Английска и американска литература, език и култура“. Николета Стойкова работи като преподавател по английски език в ОЦ „Британика“ ООД (2012-2014 г.), редактор преводна литература в ИК Кръгзор (2015-2016 г.) и преводач на свободна практика (от 2015 г.) като е изготвила преводи в обем от приблизително 4200 страници за редица европейски институции. От 2015 г. тя започва работа като хоноруван преподавател в катедра „Англицистика и американистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по дисциплини, пряко свързани с темата на дисертационния труд.

Оценка на дисертационния труд:

Дисертационният труд е посветен на продукцията и перцепцията на ударението в сложни съществителни имена от типа *съществително име + съществително име* (N+N), реализирани от говорители на български език, които (а) владеят или (б) не владеят английски език. Разгледани са три групи конструкции: (а) традиционни български конструкции (напр. книгообмен, плод-зеленчук, ръководител), (б) конструкции, заети от английски език (напр. бизнесмен, лаптоп, уикенд) и (в) техните еквивалентни конструкции на английски език (напр. businessman, laptop, weekend). Трябва да се отбележи, че това е първото емпирично изследване на мястото на ударението в български конструкции от този тип, както и първото междуезиково изследване на мястото на ударението в английски, заети от английски, както и в родни сложни думи, произнесени от български говорители.

Дисертационният труд на Николета Стойкова се състои от увод, 6 глави, заключение и библиография в размер от 176 печатни страници (в това число 31 фигури, 38 таблици, списък на фигурите, списък на таблиците, списък на използваните съкращения и 5 приложения). Библиографията е представена от 143 традиционни печатни извора, два електронни ресурса, една програма за обработка на реч и една програма за статистически анализ.

В **Увода** на дисертационния труд (1-4 стр.) се обосновават актуалността, целите, задачите и предметът на изследването, определя се неговият обхват и накратко се представя организацията на дисертационния труд. В края на главата авторката формулира целите на научното си изследване под формата на следните три основни въпроса, на които тя ще търси отговор:

1. Какви акцентни модели използват българските говорители при реализирането на родни български конструкции от типа $N+N$?

2. Какви акцентни модели използват българите, владеещи английски език, при реализирането на английски конструкции от типа $N+N$?

3. Какви акцентни модели използват българите, независимо от това дали владеят или не английски език, при реализирането на заети от английски език конструкции от типа $N+N$?

При формулиране на гореспоменатите цели Николета Стойкова изказва и някои хипотези, свързани с очакваните резултати от съпоставителното изследване, които по-нататък проверява по емпиричен път и обсъжда подробно в заключението. Очакванията на авторката са, че (а) говорителите ще следват акцентния модел на родните български конструкции независимо от това дали владеят или не английски език; (б) говорителите, които владеят английски език, ще следват английския акцентен модел при конструкции, заети от английски в български език; (в) говорителите, които не владеят английски език, ще се колебаят за мястото на ударението при заетите от английски език конструкции. Хипотезите са формулирани още веднъж и в края на **Глава 2**. При една бъдеща публикация на дисертационния труд препоръчвам хипотезите да останат само в **Глава 2**, тъй като в нея се дава теоретичната обосновка на така формулираните хипотези.

В **Глава 2** (5-46 стр.) е представена теоретичната рамка на дисертационния труд. Николета Стойкова прави задълбочен и критичен преглед на основната литература, посветена на фонетиката и фонологията на ударението, акцента и изтъкнатостта в английския език (раздел 2.1). Авторката се спира и на проблемите, свързани с липсата на установен единен понятиен апарат и трудностите, свързани с това. Тя обобщава, че ударението се свързва с относителната изтъкнатост на определена сричка в думата, която е с по-голяма дължина и интензитет и по-ясно изразени спектрални характеристики. Акцентът се отнася до прозодичната фраза и се сигнализира допълнително чрез основната честота. Когато става въпрос за разграничаване между ударение и изтъкнатост, нещата се усложняват. И двата термина се използват взаимозаменяемо от редица автори (Jones 1918, Roach 2002). Ударението се отнася до продукцията, а изтъкнатостта до перцепцията, така че те са тясно свързани. Тъй като разграничението между двата термина е трудно, авторката взема решение да ги използва също взаимозаменяемо. Предмет на тази глава са също така и ударението в българския език (2.2), представянето на някои експериментални изследвания на акустичните параметри на ударението и изтъкнатостта в английския и българския език (2.3), акцентните модели в конструкции от типа $N + N$ в английския и в българския език (2.4), както и обзор на най-актуалните научни изследвания в областта на прозодичния трансфер от чуждия в родния език. По този начин в резултат на развитието на дискусиата тази глава извежда

на преден план мястото на ударението в конструкции от типа $N+N$ като феномен, който се нуждае от систематично теоретично и емпирично изследване.

В **Глава 3** (47-72 стр.) е представен корпусът от конструкции от типа $N+N$ за изследване на мястото на ударението в българските и заетите от английски в български език конструкции, както и техните английски еквиваленти в съответствие с целите на дисертацията. В първия раздел на главата е проследено заемането на лексикални единици от един език в друг като един от продуктивните процеси на съвременното словообразуване в българския език. Подробно и задълбочено са описани различните причини и възможности за фонетичната адаптация на заемките в българския език. От изложението става ясно, че липсват ясно установени правила и механизми за фонетичната адаптация на ударението. За създаването на корпуса авторката ползва речници – 5 за българските конструкции и 2 за английските. В повечето от българските речници се наблюдават значителни разминавания по отношение на акцентните модели за някои от заетите конструкции. За всяка група конструкции са избрани по 25 думи, които варират по брой срички и тип акцентен модел (пълният списък на думите по групи е даден в приложение 3). Прави впечатление, че в заемките и техните английски еквиваленти преобладават двусрични думи с ударение на левия елемент. В родните български конструкции не се наблюдават двусрични думи. В тях преобладават три-, четири- и петсрични думи с ударение на десния елемент или думи, състоящи се от четири и повече срички с ударение върху всеки един от двата елемента.

В следващите четири глави е представена емпиричната част на дисертационния труд, като четвърта и пета глава се отнасят до проведените перцепционен и продукционен експеримент, а глава седма и осма са посветени на анализа и резултатите от перцептивния експеримент.

В **Глава 4** (73-84 стр.) е описан дизайна на продукционния експеримент и методологията за неговото провеждане. Конструкциите от всяка група са вградени в изречения от типа „Той повтори ...“ / „He repeated ...“. и са разпределени в 3 PowerPoint презентации като всяко изречение се намира на самостоятелен слайд. Използваният материал е записан от две групи говорители: (а) 20 млади говорители от София на възраст между 19-22 г. (от тях 11 жени и 9 мъже), които владеят английски език и (б) 20 възрастни говорители от Пазарджик, на възраст между 50-62 г. (от тях 10 жени и 10 мъже), които не владеят английски език. Експериментът е проведен като са спазени прецизно всички необходими изисквания за защита на личните данни на участниците.

Глава 5 (85-91 стр.) е посветена на перцептивния експеримент, който е проведен в два етапа, и предоставя подробна информация за методологията, материалите, оценителите и процедурите. В първия етап мястото на

ударението/ударенията се определя аудитивно от двама професионални фонетици (наричани по-долу „оценители“). Във вторият етап се включват още трима специалисти по фонетика, които определят аудитивно мястото на ударението/ударенията в онези конструкции, за които първите двама оценители не са на едно мнение.

Глава 6 (92-102 стр.) представя статистическите анализи на резултатите от проведения перцептивен експеримент. Степента на съгласие между оценителите е измерена с капа на Флайс, а с помощта на линейни смесени модели е анализирано мястото на реализираното ударение поотделно за (а) групата на младите говорители в зависимост от групата конструкции (български думи, заемки от английски и техните еквиваленти в английски) и техния пол (мъже, жени); (б) групата на младите и възрастните говорители в зависимост от групата конструкции (български думи и заемки от английски) и техния пол.

Главите 4, 5 и 6, отнасящи се до емпиричната част на дисертационния труд демонстрират умение за прилагане на качествени изследователски методи в проведеното изследване. Принципите и методологията на осъществяването му са ясно и обосновано представени. Резултатите и изводите са достоверно представени и обобщени.

Глава 7 (103-154 стр.) обобщава резултатите от статистическия анализ на данните. В допълнение, в тази глава се предоставя и дистрибуционен анализ на произнесените от говорителите акцентни модели, които се различават от акцентните модели, показани в речниците.

Резултатите от статистическия анализ показват, че независимо от познанията им по английски език, говорителите от двете групи следват акцентните модели на родния си език. Релизациите на възрастните говорители, които не владеят английски език, се характеризират с повече вариативност по отношение на мястото на ударението. Когато става въпрос за акцентните модели в речника и реализираните от говорителите акцентни модели, резултатите показват, че възрастните говорители се колебаят между използването на едно и две ударения, а младите говорители демонстрират предпочитания за ударение върху първия елемент, независимо от броя на сричките на заетата дума. Този факт свидетелства за разминаване с показаното в речниците, както и разкрива тенденция младите говорители да използват само едно ударение както в родния, така и в заетите от английски думи в следствие на извършвен пренос в българския език на най-разпространения акцентен модел за конструкциите от този вид в английския език, а именно ударение върху левия елемент от конструкцията.

Основните изводи от цялостното изследване са представени в резюмиран вид в **Глава 8** (155-161 стр.), където се дават отговорите на въпросите поставени в

началото на дисертацията. Обективно и обосновано са посочени приносните моменти на дисертацията и възможните нови посоки за бъдещи изследвания по темата.

Тематично **Библиографията** показва много добра ориентираност на авторката в изключително широк кръг от проблеми, свързани с темата на дисертацията.

Структурата на дисертационния труд е прегледна. Препратките в текста са достатъчни и изключително полезни. Графиките и таблиците илюстрират твърденията, направени в текста. Дисертацията е написана на безупречен английски език, а авторът демонстрира свободно владение на модерния понятиен апарат на фонетиката и фонологията. Дисертационният труд съдържа и някои незначителни неточности и грешки (най-вече от техническо естество), които в никакъв случай не омаловажават значимостта на разработката. Бих препоръчала да се предоставят звуковите файлове от продукционния експеримент.

Авторефератът, написан на български език в обем от 43 стр., съответства напълно на съдържанието на труда. Единственият недостатък е това, че някои цитирани източници не са включени в списъка на цитираната литература. Справката за научните приноси отговаря на постигнатите резултати при изпълнението на изследователската цел. Авторката има четири публикации по темата, една от които под печат. Препоръчвам части от работата да се докладват или публикуват възможно по-скоро предвид актуалността на научната проблематика.

Заклучение:

Представеният дисертационен труд на Николета Стойкова отговаря напълно на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“.

Получените научни резултати могат най-общо да се характеризират като допълване на съществуващата научна област с нови анализи и теоретични обобщения. Дисертационният труд представлява едно комплексно, задълбочено и аналитично теоретично и емпирично изследване на мястото на ударението при сложни съществителни имена от типа *съществително име + съществително име* в български език, както и на влиянието на акцентните структури на чуждия език върху продукцията и перцепцията на тези конструкции в родния език. Анализите са убедителни, а теоретичните изводи предоставят много поводи за размисъл и за още нови идеи и плодотворни дискусии сред филолозите. От друга страна личи, че кандидатката познава добре литературата и е усвоила основни понятия, научния инструментариум, практики и методологии в изследваната област. Изброените качества на представения дисертационен труд ми дават основание да препоръчам на почитаемото научно жури да гласува положително

за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Николета Росенова Стойкова в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология, докторска програма Германски езици – фонетика и фонология – английски език.

Проф. д-р. Бистра Андреева

Цитирана литература:

Jones, Daniel. (1918) 1964. *An outline of English Phonetics*. 9th ed. Cambridge: W. Heffer & Sons Ltd. Citations refer to the 9th edn

Roach, Peter. 2002. *A Little Encyclopaedia of Phonetics*:
<http://www.personal.rdg.ac.uk/~llsroach/encyc.pdf> (originally Roach, P. 1992. *Introducing Phonetics*. London: Penguin)